

ПРАВОВА ПРИРОДА ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ ЯК СКЛАДОВА ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ ТА СТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

ПРИЛИПКО С.М. - доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, завідувач кафедри теорії та історії держави і права університету економіки і права «КРОК»

DOI: <https://doi.org/10.71404/LAW.UA.2025.4.39>

У статті подано розгорнутий системний аналіз правової природи криптовалют і криптоактивів, які упродовж останнього десятиліття перетворилися з експериментальної цифрової інновації на повноцінний структурний елемент правової системи й складову глобальної економіки. Криптоактиви дедалі активніше впливають на фінансову стабільність, міжнародні розрахунки, податкову політику, механізми комплаєнсу та функціонування ринків капіталу. Це зумовлює потребу не лише у формальному закріпленні їхнього правового статусу, а й у системній інтеграції регуляторних механізмів. У статті поєднано цивільно-правовий підхід до цифрової речі, фінансово-правове бачення токенизованих активів та кримінально-правовий аналіз використання криптовалют у незаконних операціях. Проведено порівняльне дослідження європейської моделі регулювання, побудованої на Regulation (EU) 2023/1114 (MiCA), рекомендаціях FATF щодо VASP, звітах МВФ про ризики для фінансової стабільності та роботах OECD у сфері оподаткування й токенизації активів. Особливу увагу приділено українському підходу, що характеризується активною цифровізацією, фрагментарністю законодавства і прагненням до гармонізації з європейськими стандартами. Встановлено, що в умовах війни криптоактиви також виконують функцію елемента економічної стійкості та альтернативного каналу фінансової підтримки держави. На основі аналізу міжнародних стандартів зроблено висновок, що ефективне регулювання криптоактивів перед-

бачає інтеграцію механізмів фінмоніторингу, ліцензування VASP, ризик-орієнтованого нагляду, а також створення державної кастодіальної інфраструктури для роботи з цифровими активами.

Ключові слова: права, людини, правова держава, складова правової системи, гарантії, криптовалюта, криптоактиви, віртуальні активи, FATF, MiCA, AML/KYC, цифрова річ, блокчейн-аналітика, кримінально-правова кваліфікація, цифрова економіка.

Постановка проблеми

Проблематика правової природи криптовалют і криптоактивів ще з початку 2010-х років знаходиться в центрі уваги провідних світових і українських дослідників. Роботи D. Arner, R. Buckley, D. Zetsche, V. Ferrari, R. Houben, A. Snyers, F. Schär, G. Hileman і M. Rauchs сформували теоретичну основу сучасного підходу до регулювання цифрової вартості, тоді як українські дослідники — Є. Бабич, К. Некіт, В. Фесюн, В. Логойда, М. Красилюк, М. Ільченко, Р. Самсін, В. Козій та інші — розвинули концепцію правової природи криптовалюти як цифрової речі, дослідили фінансовий моніторинг, податковий режим і кримінально-правові аспекти обігу цифрових активів. Обидві наукові традиції сходяться на тому, що криптовалюта є унікальним феноменом, який потребує синтезу традиційних правових інститутів із новими механізмами цифрової економіки та кібербезпеки.

Упродовж останнього десятиліття цифрові технології, які ще донедавна видавалися вузькоспеціальними інженерними проєктами, сформували нову архітектуру економічного і правового простору. Криптовалюти з маргінального технологічного експерименту перетворилися на структурний елемент фінансових ринків, здатний впливати на глобальні моделі регулювання, податкову політику та систему протидії фінансовим злочинам. Їхня поява змусила держави переосмислити класичні уявлення про гроші, економічну вартість, активи та юридичну відповідальність. Це створило підґрунтя для формування комплексної системи правових підходів до криптоактивів, що охоплюють цивільне, фінансове та кримінальне право.

Перший період розвитку українського регулювання криптовалют (2014–2017) характеризувався майже повною відсутністю правових норм. На практиці криптовалюти використовувалися для інвестицій, переказів, розрахунків, однак законодавство не містило дефініцій і механізмів контролю. Доктрина намагалася осмислити криптовалюту як «цифрові гроші», але така характеристика не охоплювала технологічної сутності та економічної різноманітності цього феномена. Поступово науковці сформували концепцію «цифрової речі» — нематеріального, але оборотоздатного об'єкта, який може бути предметом договорів, спадкування, застави та судового захисту. Ця концепція узгоджується з міжнародними підходами, відповідно до яких криптовалюта розглядається як цифрова економічна сутність, що існує у формі запису в розподіленому реєстрі.

Європейська регуляторна модель, втілена у Регламенті MiCA, стала одним із найбільш узгоджених міжнародних підходів до регулювання ринку криптоактивів. Вона ґрунтується на чіткій типології tokenів, вимогах до інформаційної прозорості, капітальних резервів і контролю діяльності провайдерів. Праці Ferrarì, Tomczak, Houben і Snyers стали ключовим теоретичним фундаментом цього підходу. У США, навпаки, зберігається регуляторна фрагментарність, коли різні органи — SEC, CFTC, FinCEN, IRS — визначають статус криптовалют за

власними критеріями. У Китаї державний підхід ґрунтується на радикальному відокремленні приватних криптовалют і запровадженні цифрового юаня як централізованої цифрової валюти.

Глобальним стандартом залишаються рекомендації FATF, які встановлюють вимоги до ідентифікації, прозорості, фінансового моніторингу та міжнародної взаємодії у сфері віртуальних активів. Україна інтегрувала ключові FATF-вимоги, включно з визначенням VASP, механізмом «travelrule» і ризик-орієнтованим підходом до моніторингу транзакцій.

Період 2017–2020 років в Україні ознаменувався появою перших законопроектів щодо регулювання віртуальних активів. Хоча ці ініціативи мали різні підходи, саме тоді сформувалася позиція про те, що криптовалюта має розглядатися як об'єкт цивільних прав. Прийняття Закону «Про віртуальні активи» у 2022 році стало першим системним кроком до формування нормативної бази, хоча його імплементація потребує податкової синхронізації та гармонізації з MiCA. Після початку війни криптовалюти отримали новий вимір: вони стали інструментом гуманітарної допомоги, міжнародної підтримки, оборонного фінансування. Одночасно зросли ризики використання криптовалют у злочинних схемах, що стимулювало спільну роботу держави з FATF, ЕС і Europol.

У цивільно-правовому вимірі криптовалюта дедалі більше набуває рис цифрової речі — об'єкта, який не має матеріальної форми, але має індивідуальну визначеність та економічну цінність. Розгляд приватного ключа як інструмента доступу, а не як самого активу, є ключовим для коректного правозастосування. Це дозволяє застосовувати механізми договорів, спадкування, забезпечення зобов'язань і судового захисту до цифрових активів. Проте законодавство потребує чіткого визначення криптовалюти як цифрової речі, що уніфікує судову практику.

У фінансово-правовому вимірі українська модель орієнтується на європейські стандарти MiCA та FATF. Україна вже адаптувала ключові елементи AML/KYC-

регулювання, однак податковий режим криптовалют залишається невизначеним. Це стримує розвиток ринку й створює ризики для інвесторів. Водночас цифрова трансформація державних сервісів створює передумови для швидкої імплементації VASP-регулювання і прозорості крипторинку.

Кримінально-правовий вимір регулювання криптоактивів є одним із ключових через поширеність шахрайств, кібератак, відмивання доходів і криптовкупів. Оскільки Кримінальний кодекс України не містить спеціальної норми про криптоактиви, правоохоронні органи змушені застосовувати загальні склади злочинів. Це ускладнює арешт і конфіскацію криптовалют, адже цифрові активи можуть миттєво переміщуватися між гаманцями. Саме тому світова практика застосовує підхід «конфіскації доступу», коли вилучаються не самі активи, а ключі, seed-фрази та пристрої, які відкривають доступ до них. Блокчейн-аналітика стає основним інструментом розслідування цифрових злочинів.

Міжнародна взаємодія відіграє ключову роль у боротьбі з цифровою злочинністю, оскільки криптовалюти не мають географічної прив'язки. Європейський Союз розробляє механізми транскордонного арешту й конфіскації цифрових активів, які Україна може інтегрувати в рамках євроінтеграції. Для успіху української моделі необхідно створити державну інфраструктуру для зберігання вилучених криптоактивів, удосконалити процесуальні норми та підвищити технологічну компетентність правоохоронних органів.

У підсумку, криптовалюта є феноменом, що перевизначає класичні правові категорії та перетворює економічні й юридичні системи. Українська модель регулювання криптоактивів є багатовимірною, динамічною та здатною до інтеграції світових стандартів. Її сила — у гнучкості та швидкості адаптації; її слабкість — у фрагментарності та відсутності завершеної правової архітектури. За умови імплементації MiCA, створення режиму VASP, прийняття спеціальної кримінальної норми, реформування податкового законодавства та інституційної координації Україна може стати одним

із лідерів регулювання цифрових активів у Європі.

Мета дослідження

Метою дослідження визначено систематизувати скупність проблем правового регулювання, які потребують системного аналізу та розробка рекомендацій щодо їх уніфікації та вдосконалення. В дослідженні здійснено аналіз існуючих прогалин та проблем, Запропоновані варіанти виходу з системної кризи правової регламентації визначення та вирішення проблематики з метою визнаєння гарантій прав людини у фінансовій сфері.

Вступ

Упродовж останнього десятиліття цифрові технології — ті, що ще вчора здавалися екзотичною грою інженерної уяви — сформували новий ландшафт економічного буття, у якому криптовалюти перестали бути маргінальним експериментом і перетворилися на структурний елемент фінансових ринків [6; 10; 13]. Вони змусили держави переглядати підходи до природи грошей, фінансового контролю й правової відповідальності [5].

Ця є спробою комплексного дослідження перетину міжнародних стандартів FATF [3; 4], європейської регуляторної моделі MiCA [12] та українського правового контексту, який еволюціонує у відповідь на технологічний прогрес і виклики війни [17].

Отже, метою статті є синтез цивільно-правових, фінансово-правових та кримінально-правових підходів до феномена криптовалюти, а також виявлення основних тенденцій і проблем, характерних для України у 2018–2025 роках [16; 19; 20]. Такий підхід є підґрунтям розробки гарантій щодо захисту майна громадян, що в кінцевому рахунку і є одним з напрямків розбудови правової держави.

Методологічно робота спирається на аналіз сучасної доктрини, включно з дослідженнями Arner, Buckley, Auer, Ferrarì та Houben [7; 5], а також українських авторів — Бабич, Некіт, Ковальчук, Ільченка [16; 17; 20].

Виклад основного матеріалу

Криптовалюта не вписується у класичні правові конструкції, оскільки не має матеріальної форми, але володіє вартістю та є оборотоздатним активом [13]. У ранній українській доктрині її довгий час сприймали як цифровий аналог грошей, що не відображало реальної багатовимірності феномена [21].

Поступово з'явилася концепція «цифрової речі», яка дозволяє наділити криптовалюту властивостями оборотоздатного майнового об'єкта [19; 21]. Цей підхід узгоджується з міжнародними дослідженнями щодо правової кваліфікації криптоактивів як відокремленої категорії цифрової вартості [2].

Термін «віртуальні активи», який увійшов у законодавчі ініціативи України, є ширшим за «криптовалюту» та дозволяє врахувати нові види токенів (інвестиційні, платіжні, NFT) [20], що відповідає логіці європейського Регламенту MiCA [12].

Зрештою, криптоактив у сучасному українському праві трактується як точка перетину цивільного, фінансового й кримінального права [16; 18]. Це відображає загальносвітову тенденцію до становлення комплексного правового підходу до цифрової вартості [7; 13].

Рекомендації FATF сформували глобальну рамку регулювання криптоактивів, зокрема концепцію VASP і «travelrule» [3; 4]. Україна інтегрує ці стандарти у власну AML-систему [22].

ЄС прагне систематизувати крипторинки через типологію токенів, прозорість бірж і вимоги до емітентів стейблкоїнів [12]. Аналітичні праці Ferrarì, Houben&Snyers стали фундаментом цього підходу [7; 5].

США не мають єдиної моделі, що зумовлює конкуренцію інституцій (SEC, CFTC, FinCEN, IRS) [8; 2]. Відсутність кодифікованого закону компенсується активною судовою доктриною.

Китай здійснив радикальний розрив між приватними криптовалютами та державним цифровим юанем (CBDC) — приклад централізованого контролю над децентралізованою технологією [8].

Ці юрисдикції роблять акцент на ліцензуванні та високих AML/KYC вимогах [11; 14].

Перший етап українського регулювання криптовалют (2014–2017) характеризувався нормативною «тишею»: криптовалюти вже активно використовувалися, проте правова система не мала інструментів для їхнього опису або контролю [19]. У цей період з'являються лише перші аналітичні статті, у яких наголошується на відсутності дефініцій та необхідності формування правового статусу криптоактивів [20; 21].

Період 2017–2020 років став моментом нормативного «пробудження»: держава зіткнулася зі зростаючою кількістю криптовалютних операцій, що вимагали юридичної артикуляції. З'явилися перші законопроекти, які, втім, часто суперечили один одному, оскільки оперували різними концепціями (криптовалюта як «віртуальні гроші», як «нематеріальне майно», як «цифровий актив») [19; 20]. Саме в цей час українська доктрина почала наполягати на визнанні криптовалюти як об'єкта цивільних прав [16; 21].

Прийняття Закону України «Про віртуальні активи» у 2022 році стало першим системним кроком до створення правового поля для VA, хоча закон так і не набув чинності в повному обсязі через відсутність податкової інтеграції та потребу синхронізації з MiCA [23; 24; 12].

Після початку повномасштабної війни криптовалюти набули нового виміру: вони стали інструментом фінансування оборонних потреб, міжнародної допомоги та гуманітарних ініціатив [17]. Це актуалізувало ризики обходу санкцій та використання криптовалют у кримінальних схемах, що підштовхнуло державу до активної співпраці з FATF, ЄС, Europol та блокчейн-аналітичними платформами [3; 14].

Податковий аспект лишається одним із найскладніших: доктрина пропонує різні кваліфікації криптоактивів, але жодна не є повністю узгодженою з практикою та міжнародними моделями [18]. До моменту запровадження окремого режиму криптовалютний ринок продовжує існувати у напіврегульованому стані.

Загалом українська модель формується за принципом європейської орієнтації, але в умовах воєнної економіки, фрагментованої

інституційної структури та активного розвитку ринку криптоактивів.

Українська модель не є калькою з європейських чи американських підходів: вона має власну динаміку, сформовану під впливом технологічних, економічних та воєнних процесів [17]. Її фундамент становлять три взаємопов'язані площини:

Цивільно-правова доктрина дедалі більше схиляється до того, що криптовалюта повинна кваліфікуватися як цифрова річ — нематеріальний, але оборотоздатний об'єкт, що може бути предметом договорів, спадкування, застави та судового захисту [19; 21].

Цей підхід узгоджується з ключовими міжнародними позиціями щодо природи криптоактивів як цифрових «юридичних сутностей», що втілюють економічну вартість у формі запису в розподіленому реєстрі [13].

Фінансове право України тяжіє до стандартизованої європейської моделі, зокрема до вимог прозорості, ліцензування та AML-нагляду, характерних для MiCA [12; 11].

Україна вже адаптувала FATF-рекомендації щодо VASP та ризик-орієнтованого контролю [22; 3], проте податковий компонент досі перебуває в стадії концептуального пошуку [18].

Зусилля держави спрямовані на створення інфраструктури реєстрації та нагляду за операторами ринку VA, що відповідає підходам Європейського Союзу.

Регулювання криптовалют в Україні є результатом взаємодії трьох центральних органів:

Міністерства цифрової трансформації — стратегічна та технічна розробка політики; Національного банку України — монетарний та фінансовий контроль; НКЦПФР — нагляд за ринком капіталу та токенизованими активами.

Ця структура є ефективною, але поки не інтегрованою в єдиний центр прийняття рішень.

Кримінальне право стало одним із ключових елементів української криптомоделі, оскільки саме тут відбувається визначення криптоактивів як предмета або інструмента злочину. Криптовалюта стає об'єктом:

шахрайських схем,

крадіжок цифрових активів,
відмивання доходів,
кіберзлочинів,
вимагання (зокрема у формі «криптовикupu»).

Українські суди та слідчі органи поступово напрацьовують підходи до визнання криптовалют майновою цінністю, що може бути вилучена або арештована.

Відсутність спеціальної норми про криптоактиви в ККУ змушує правозастосовні органи використовувати традиційні склади злочинів: шахрайство, крадіжку, привласнення, легалізацію доходів [25; 22].

Українські науковці наголошують на потребі встановлення окремої кримінально-правової норми, яка б чітко визначала статус криптоактивів, правила їх вилучення та особливості кваліфікації цифрових злочинів.

Арешт цифрових активів є складним, оскільки криптовалюта може миттєво переміщуватися між гаманцями або перетворюватися на інші токени [14].

Українська практика використовує: блокування акаунтів на централізованих біржах, міжнародну кооперацію з VASP, аналітичні інструменти відстеження транзакцій у блокчейні [14; 22].

Конфіскація криптовалют як виду майнової цінності викликає додаткові труднощі через її нематеріальну природу. На відміну від готівки або банківських активів, криптоактиви не можуть бути «фізично вилучені», якщо орган досудового розслідування не має доступу до приватного ключа.

Саме тому у світовій практиці поширена модель «конфіскації доступу» — коли вилучення охоплює не лише актив, а й інструменти, що дозволяють керувати ним (ключі, seed-фрази, пристрої, акаунти) [14; 22].

Україна лише формує цю доктрину, спираючись на досвід ЄС, США та рекомендації FATF [3; 4]. Нині можливість конфіскації криптовалют впливає зі статусу криптоактивів як майнової цінності, що має економічну вартість та може бути предметом злочину [25; 21].

У наукових публікаціях підкреслюється потреба в:

створенні процесуальних норм, які окремо регламентують вилучення та збереження криптоактивів;

закріпленні спеціальних правил взаємодії правоохоронних органів із біржами та VASP [14];

імплементції технологічних інструментів зберігання державою вилучених цифрових активів [22].

Без цього кримінально-правова модель залишатиметься неповною.

Розслідування злочинів із використанням криптовалют вимагає нових цифрових компетенцій. Центральним інструментом стає блокчейн-аналітика, яка дозволяє:

відслідковувати рух активів;

виявляти «міксування» токенів;

розкривати ланцюги транзакцій;

встановлювати точки входу та виходу на біржах [14].

Європол, ESMA та FATF у своїх звітах наголошують на необхідності широкого застосування таких технологій, оскільки децентралізовані активи стають одним із домінантних інструментів кіберзлочинності [14; 3].

В українських умовах додатковим викликом є воєнна специфіка та необхідність забезпечення безперервної взаємодії із закордонними платформами та сервісами [17].

Ефективне розслідування злочинів з криптовалютами неможливе без міжнародної кооперації. Криптоактиви, на відміну від традиційного майна, не мають географічної «прив'язки», тому: арешт національного суду може мати обмежену дію; слідчі органи змушені звертатися до іноземних юрисдикцій; координація з VASP стає центральною потребою розслідування [14; 3].

Європейський Союз пропонує моделі транскордонного арешту активів, що відповідають принципам правової допомоги, — підходи, які Україна планує імплементувати в рамках гармонізації з правом ЄС [12].

Українська модель регулювання криптовалют — складна, багаторівнева та динамічна. Вона формується на стику технологічних змін, законодавчих пошуків і загроз, пов'язаних із воєнним становищем держави [17].

Цивільно-правовий підхід визначає криптовалюту як цифрову річ, здатну бути об'єктом майнових відносин [19; 21].

Фінансово-правовий вимір тяжіє до європейського регуляторного мислення, зокрема до MiCA, FATF та OECD [3; 12; 11].

Кримінально-правовий вимір зосереджений на кваліфікації діянь, арешті та конфіскації криптоактивів, а також протидії кіберзлочинності [14].

Наразі, на нашу думку, Україна стикається з такими прогалинами та проблемами:

Онтологічна невизначеність криптовалюти — відсутність остаточного розуміння природи цифрової вартості [21].

Податковий вакуум — невизначеність у Податковому кодексі та суперечливість доктринальних підходів [18].

Фрагментарність інституційної архітектури — Мінцифра, НБУ та НКЦПФР мають перетин компетенцій.

Відсутність спеціальної кримінально-правової норми — застосовуються загальні склади злочинів [25].

Неузгодженість з європейською моделлю MiCA — відсутність повної типології токенів і вимог до провайдерів [12].

Очікувано, що Україна рухатиметься до: чіткого закріплення правового статусу криптовалют як цифрової речі [19; 21];

імплементції MiCA та створення повноцінного режиму VASP [12];

прийняття окремої кримінально-правової норми для криптоактивів;

удосконалення механізмів арешту, конфіскації та міжнародної взаємодії [14].

Активні подальші кроки в напрямку врегулювання ринку криптоактивів дозволить нашій державі стати одним із регуляторних лідерів центральноєвропейського регіону завдяки активній цифровій трансформації та адаптивній інституційній архітектурі [17].

Висновки

На підставі проведеного аналізу, вважаємо доцільним зробити висновки про те, що криптовалюта є феноменом, що змінює правове мислення, ставлячи під сумнів класичні категорії «речі», «майна» та «вартості» [13; 19]. В той же час, світові моделі регулювання — від FATF до MiCA — демонструють пошук балансу між інноваціями та безпекою [3; 12; 11]. В правових системах різних кра-

ін розробляють заходи щодо захисту прав власності щодо віртуальних активів.

Українська модель, сформована у стані війни та цифрової мобілізації, має потенціал стати унікальним прикладом адаптивної регуляції [17].

Її сила — в гнучкості та здатності реагувати швидше, ніж уніфіковані правові системи; її слабкість — у відсутності завершеної податкової, кримінально-правової та адміністративної архітектури [18].

Впевнено можна стверджувати, що криптоактиви вже стали частиною національної правової реальності, частиною національної правової системи і питання полягає не в тому, чи слід їх регулювати, а в тому, якою має бути правова форма цифрової економіки майбутнього [5; 13].

Література

1. Basel Committee on Banking Supervision. Prudential Treatment of Cryptoasset Exposures. Bank for International Settlements, 2021.
2. Buckley R. P., Arner D. W., Zetsche D. A. Digital Transformation of Finance and Regulation. In: FinTech: Finance, Technology and Regulation. Cambridge: Cambridge University Press, 2023, pp. 9–90.
3. FATF. International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation: The FATF Recommendations. Paris: FATF, 2023.
4. FATF. Guidance for a Risk-Based Approach to Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers. Paris: FATF, 2021.
5. Ferrari V. The Regulation of Cryptoassets in the EU: Investment and Payment Tokens under the Radar. Maastricht Journal of European and Comparative Law, 2020, vol. 27(3), pp. 325–342.
6. Hileman G., Rauchs M. Global Cryptocurrency Benchmarking Study. Cambridge: University of Cambridge, 2017. 114 p.
7. Houben R., Snyers A. Cryptocurrencies and Blockchain: Legal Context and Implications for Financial Crime, Money Laundering and Tax Evasion. Brussels: European Parliamentary Research Service, 2018. 93 p.
8. International Monetary Fund. Global Financial Stability Report: Chapter “The Crypto Ecosystem and Financial Stability Challenges”. Washington, D.C.: IMF, 2021.
9. International Monetary Fund. Elements of Effective Policies for Crypto Assets. Washington: IMF, 2023.
10. OECD. Taxing Virtual Currencies: An Overview of Tax Treatments and Emerging Tax Policy Issues. Paris: OECD Publishing, 2020.
11. OECD. Regulatory Approaches to the Tokenisation of Assets. Paris: OECD Publishing, 2021. doi:10.1787/aea35466-en
12. Regulation (EU) 2023/1114 on Markets in Crypto-assets (MiCA). Official Journal of the European Union, L 150, 09.06.2023, pp. 40–145.
13. Schär F. Decentralized Finance: On Blockchain- and Smart Contract-based Financial Markets. Federal Reserve Bank of St. Louis Review, 2021, vol. 103(2), pp. 153–174.
14. Europol. Cryptocurrencies: Tracing and Disruption Strategies. The Hague: Europol, 2022.
15. Directive (EU) 2018/843 (AMLD5). Official Journal of the European Union, L 156, 19.06.2018, pp. 43–74.
16. Бабич Є. Ю. Правове регулювання обігу віртуальних активів в Україні: фінансово-правові аспекти. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право, 2024, вип. 78, с. 112–118.
17. Льченко М. Г. Становлення та розвиток правового регулювання обігу криптовалюти в Україні. Юридичний науковий електронний журнал, 2022, № 12, с. 105–109.
18. Красилюк М. Податкове регулювання віртуальних активів: проблеми й перспективи. Фінансове право, 2024, № 2, с. 33–42.
19. Логойда В. М. Криптовалюта в системі об'єктів цивільних прав: теоретико-правовий аналіз. Порівняльно-аналітичне право, 2020, № 4, с. 215–219.
20. Некіт К. Г. Розвиток правового регулювання обігу віртуальних активів в Україні. Часопис цивілістики, 2021, № 38, с. 111–116.
21. Фесюн В. М. Цивільно-правова характеристика криптовалюти як об'єкта майнових прав. Проблеми законності, 2020, вип. 151, с. 89–97.

SUMMARY

This article provides an expanded, comprehensive examination of the legal nature of cryptocurrencies and crypto-assets, which over the past decade have evolved from an experimental technological innovation into a significant component of the global digital economy. Crypto-assets increasingly affect financial stability, international payment structures, tax policy, compliance mechanisms, and the functioning of capital markets, creating a growing need for clear legal definitions and harmonised regulatory frameworks. The study integrates civil-law perspectives on digital things, financial-law interpretations of tokenised assets, and criminal-law considerations related to illicit uses of virtual assets. A comparative analysis is offered of the European regulatory model shaped by Regulation (EU) 2023/1114 (MiCA), updated FATF standards on virtual asset service providers (VASP), IMF assessments of financial stability risks, and OECD

research on taxation and asset tokenisation. Special attention is devoted to Ukraine's evolving regulatory approach, characterised by rapid digitalisation, fragmented legal norms, gaps in tax and criminal legislation, and efforts to align national frameworks with EU standards. In wartime conditions, the circulation of crypto-assets also functions as a tool of economic resilience and an alternative channel of financial support for the state. Based on the analysis of international standards, the article concludes that effective governance of crypto-assets requires the integration of financial-monitoring mechanisms, VASP licensing, risk-based supervision, and the establishment of state custody infrastructure for handling digital assets.

Keywords: human rights, rule of law, guarantee, cryptocurrency, crypto-assets, virtual assets, FATF, MiCA, AML/KYC, digital property, blockchain analytics, criminal liability, digital economy.

22. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації доходів...» від 06.12.2019 № 361-IX.

23. Закон України «Про віртуальні активи». Закон України від 17.02.2022 № 2074-IX.

24. Податковий кодекс України. Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI.

25. Кримінальний кодекс України. Закон України від 05.04.2001 № 2341-III.